

Nr 20

Utlåtande i anledning av väckta motioner om höjd övre gräns för lån ur kronotorparnas inventarielånefond.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 39 av herr *Sörlin* och II: 46 av herr *Lundmark* har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i bestämmelserna för lån ur kronotorparnas inventarielånefond att högsta lånebelopp ändras från 3 000 kr. till 6 000 kr.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II: 46.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden av domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statskontoret, Sveriges Lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk.

Domänstyrelsen har i sitt remissutlåtande uttalat, att styrelsen med hänsyn till inträffad penningvärdeförsämring inte vill motsätta sig en höjning av inventarielånens maximibelopp. Styrelsen anser dock att höjningen bör begränsas till 4 500 kr.

Styrelsen har i övrigt anfört följande.

Såväl antalet framställningar om inventarielån som antalet upplåtna kronotorp/43 och kronolägenheter/50, vilkas innehavare kunna tillerkännas inventarielån, har starkt minskat de senaste åren. Av totalt under år 1964 behandlade 75 avträdesansökningar från innehavare av kronotorp/43 och kronolägenheter/50 ha 68 medfört nedläggning av torpen och endast 7 fortsatt upplåtelse.

Det jordbruk, som bedrivs å torpen är i allmänhet av ringa omfattning. Inköp av häst är numera mindre vanligt, varför inventarielånet i regel användes för inköp av kor samt enklare jordbruksredskap. För arrendatorer, som önska anskaffa jordbrukstraktor och härför erforderliga redskap finnas möjligheter till lån från jordbrukets maskinlånefond.

Lantbruksstyrelsen har intet att erinra mot att den i motionerna föreslagna ändringen genomföres då den endast innebär en justering av maximibeloppet för lånen med hänsyn till den allmänna förändringen i penningvärdet.

Styrelsen anför vidare.

Lån från kronotorparnas inventarielånefond kan, i vad avser lantbruksorganisationen, beviljas av lantbruksnämnd *dels* jämlikt den i ärendet åberopade författningen SFS nr 532/1948 (gällande lydelse se SFS nr 534/1958) till innehavare av norrländsk fjällägenhet *dels* på grund av kungl. brev den

12 september 1958 och den 13 april 1962 till innehavare av vissa äldre, under lantbruksorganisationens förvaltning stående kronolägenheter. För lån till sistnämnda lägenhetsinnehavare tillämpas enligt sagda kungl. brev bestämmelserna i kungörelsen nr 532/1943 angående upplåtelse av kronotorp med däri gjorda ändringar, därvid domänstyrelsens befogenheter utövas av lantbruksstyrelsen.

Inventarielån till innehavare av lägenhet, varom här är fråga, utbetalades senast under budgetåret 1961/62 med 3 000 kr. Utestående kapitalskulden till fonden å lån, beviljade genom lantbruksorganisationen, uppgick vid utgången av budgetåret 1963/64 till 7 000 kr. Vid 1964 års utgång utgjorde antalet norrländska fjällägenheter 47 och antalet äldre kronolägenheter under organisationens förvaltning 216.

I fråga om inventarielån till lappar, som innehar jordbrukslägenheter å kronomark, gäller i ärendet åberopade kungörelse SFS nr 484/1941 (ändr. SFS nr 338/1950). Lån utgår från fonden för lån till innehavare av s. k. lapplägenheter. Några utestående lån finns icke redovisade. Antalet lägenheter av förevarande slag uppgick vid 1964 års utgång till 12.

Såsom torde framgå av redogörelsen är efterfrågan på inventarielån ifråga om lägenheter under lantbruksorganisationen för närvarande mycket liten. Detta sammanhänger med att det relativt sällan blir fråga om nyuppsättning av jordbruksinventarier.

Om anledningen till att arrende blivit ledigt är dödsfall, övertar ofta någon dödsbodelägare arrendet med befintliga inventarier utan skuldsättning. I övrigt är det icke ovanligt att lägenheter läggs ned, när arrende upphör, relativt sällan blir det fråga om helt nyttillträdande arrendator. — Såsom läget för dagen är har lånen i vad avser lantbruksstyrelsens verksamhetsområde ingen större praktisk betydelse.

Statskontoret ifrågasätter om lånemaximum f. n. bör höjas. I varje fall anses en fördubbling ej böra ske. Statskontoret anför till grund härför följande.

De ifrågavarande inventarielånen må utlämnas med belopp, som prövas »oundgängligen erforderligt för tillgodoseende av det med lånet avsedda ändamålet». De är räntefria och skall amorteras med minst en tiondel fr. o. m. femte kalenderåret efter det, då fastigheten tillträdades. Sedan två tredjedelar av lånet återbetalats, »må domänstyrelsen (resp. lantbruksstyrelsen) medgiva, att återstående del av låneskulden skall efterskänkas» (SFS 1943: 532 m. ä. 1950: 336 och 1958: 536).

Enligt de meddelade bestämmelserna sker vid långivningen en prövning av det »oundgängliga» behovet. Denna prövning har, enligt vad som under hand inhämtats, lett till att maximibeloppet under senare år av domänstyrelsen medgivits som lån i ca 80 procent av samtliga fall. Otvivelaktigt minskar, som motionärerna framhållit, värdet av lånen i takt med fallande penningvärde och en indexmässig jämförelse bör därför vara av intresse. Tar man härvid till utgångspunkt levnadskostnadsindex (1914 = 100) för 1949, dvs. året före det då lånemaximum höjdes från 1 500 till 3 000 kronor och för 1963 finner man en höjning från 256 till 449, eller således med 193 enheter. För man jämförelsen tillbaka till året före det då lånefonden tillkom eller 1942 blir indextalet 232. Från sistnämnda tidpunkt har index höjts med 217 enheter, och för hela perioden hade således index ännu för 1963 icke fördubblats i förhållande till 1942.

Sveriges lantbruksförbund tillstyrker motionärernas hemställan och anför bl. a.

Lantbruksförbundet anser att ifrågavarande lån — även om efterfrågan å detsamma minskat till följd av en snabbt pågående nedläggning av kronotorp och lägenheter — är av betydelse för ifrågavarande arrendatorer. Förbundet finner det därför skäligt, att lånebestämmelserna revideras på sådant sätt, att realvärdet på lånen återställs.

Även Riksförbundet Landsbygdens folk tillstyrker motionärernas förslag och framhåller i sitt remissvar att, sedan nu gällande bestämmelser infördes år 1950, en stark penningvärdeförsämring har ägt rum och att en höjning av maximibeloppet för inventarielånen därför synes väl motiverad.

Utskottet. I samband med upplåtelse av vissa kronotorp, kronolägenheter och fjällägenheter kan för anskaffande av bl. a. erforderliga jordbruksinventarier utlämnas lån ur kronotorparnas inventarielånefond. I föreliggande motioner har hemställts att lånebestämmelserna ändras på så sätt att högsta lånebelopp ändras från 3 000 till 6 000 kronor. Motionärerna hänvisar härvid till den prisstegring och penningvärdeförsämring som skett sedan år 1950, då nuvarande maximibelopp fastställdes.

Även om en snabb nedläggning av ifrågavarande lägenheter och torp starkt minskat efterfrågan på berörda inventarielån, föreligger alltså visst behov av desamma. För att de skall fylla sitt syfte anser utskottet i likhet med motionärerna att en anpassning av högsta lånebelopp till nuvarande penningvärde bör ske. Utskottet finner emellertid en höjning till det av domänstyrelsen föreslagna maximibeloppet 4 500 kronor vara tillräcklig. Lånebestämmelserna torde böra ändras i enlighet härmed. Såsom motionärerna påpekat synes en sådan ändring inte medföra behov att förstärka kronotorparnas inventarielånefond.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i anledning av motionerna I: 39 och II: 46 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 9 november 1965

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Nils Hansson, Carl Eskilsson, Mossberger, Hedström, Hermansson, Magnusson, Gunnar Pettersson, Isacson och fru Nilsson*;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström, fru Lindskog, herrar Anthy*, Eliasson i Moholm*, Johanson i Västervik, Nilsson i Lönsboda, Jonasson, Lundmark och Johansson i Simrishamn.

* Ej närvarande vid justeringen.